

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Turo Virtanen

Porin kaupunginkirjaston kellutusjärjestelmän merkitys ja sen kehittäminen

Opinnäytetyö

Syksy 2022

SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Tradenomi (AMK), Kirjasto- ja tietopalveluala

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Liiketoiminta ja kulttuuri

Tutkinto-ohjelma: Tradenomi (AMK)

Suuntautumisvaihtoehto: Kirjasto- ja tietopalveluala

Tekijä: Turo Virtanen

Työn nimi: Porin kaupunginkirjaston kellutusjärjestelmän merkitys ja sen kehittäminen

Ohjaaja: Ari Haasio

Vuosi: 2022

Sivumäärä: 32

Liitteiden lukumäärä: 1

Opinnäytetyössä tutkitaan Porin kaupunginkirjaston kellutusjärjestelmän merkitystä ja kehittämistä. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää henkilökunnan mielipiteitä ja näkökulmia sekä tuoda esiin mahdollisia kehittämismahdollisuuksia kellutukseen liittyen. Henkilökunnalta selvitettiin myös millaista palautetta asiakkaat ovat antaneet asiaan liittyen. Iso painoarvo on myös hyvän kellutuksen toteutumiseen informoinnilla ja kommunikoinnilla. Näitä asioita pyrittiin myös avaamaan tutkimuksessa henkilökunnan kannalta. Tutkimuksella oli selvä tilaus tuoda esille asiaan liittyvää tietoa ja se toteutettiin Porin kaupunginkirjaston toimeksiantona.

Tutkimusmenetelmäksi on valittu laadullisen tutkimuksen teemahaastattelu. Haastateltavat kirjastontyöntekijät koostuivat pääkirjastosta, lähikirjastoista ja kirjastoautosta. Haastatteluihin osallistui kuusi vastaajaa. Haastattelut tehtiin paikan päällä työntekijöiden omissa työyksiköissä. Teemahaastattelun keskusteluomainen ilmapiiri loi hyvän pohjan henkilökunnan mielipiteitten esille tuomiseen. Mahdollisesti pelkällä kvantitatiivisella kyselyllä ei olisi saatu syvällisempää kosketuspintaa asiaan liittyen. Tutkimuksen tekijä oli omassa työssään Porin kaupunginkirjastossa saanut taustatietoa tutkimuksen tekemiseen.

Porin kaupunginkirjaston kellutusjärjestelmä on otettu käyttöön huhtikuussa vuonna 2019. Tuloksista ilmenee, että käyttöönoton aikaan osalla vastaajista oli kellutuksen suhteen selviä epäilyksiä ja ennakkoluuloja. Tällä hetkellä he ovat suurimmilta osin tyytyväisiä kellutukseen. Tuloksissa ilmenee myös erilaisia kehitysmahdollisuuksia. Porin kaupunginkirjaston kellutuksen kehittämisen kannalta painopiste oli kommunikoinnin ja informoinnin lisäämisessä. Kehittämismielessä tekoäly ja robotiikka herättivät myös vastaajissa kiinnostusta. Tuloksissa ilmeni, että tekoälyä voisi hyödyntää muun muassa logistiikassa, hyllyvarauksissa ja kokoelmatyössä. Täten työn painopistettä voitaisiin siirtää myös muihin työtehtäviin.

¹ Asiasanat: kellutusjärjestelmä, kellutus, merkityksiä, kehittäminen, Porin kaupunginkirjasto.

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Business and Culture

Degree programme: Bachelor of Business Administration

Specialisation: Library and Information Service

Author/s: Turo Virtanen

Title of thesis: The meaning of the floating collection of the Pori city library and its development

Supervisor(s): Ari Haasio

Year: 2022

Number of pages: 32

Number of appendices: 1

The thesis researched the meaning and development of the Pori City library's floating collection. The aim of the research was to find out the opinions and perspectives of the staff and give development opportunities related to floating. The staff were interviewed about customer feedback on the matter. Great importance is also placed on the realization of good floating through information and communication. In the study, the thesis also tried to open these issues from the perspective of the staff. The research had a clear mandate to bring out related information and it was carried out as a commission from Pori City library.

The research method was the thematic interview of qualitative research. The interviewees were from the main library, local libraries, and the mobile library. Six respondents participated in the interviews. The interviews happened in the employees' own working units. The good atmosphere of the interviews created a basis for bringing out the staff's opinions. It is possible that a purely quantitative survey would not have given the same deeper meaning of the issue. The writer of the thesis also had background information from working at the Pori City library.

The floating collection of the Pori City Library was put into use in April 2019. The results show that at the time of the introduction, some of the respondents had clear doubts and prejudices about floating. Now they are mostly satisfied with the floating. The results also show various development opportunities. The focus of the development of the Pori city library floatation was to increase communication and information. In terms of development, artificial intelligence and robotics also aroused interest among the respondents. The results showed that artificial intelligence could be used e.g., in logistics, shelf reservations and collection work. This way the focus of the work could be shifted to other tasks too.

¹ Keywords: floating collection, floating, meanings, development, Pori city library.

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract	3
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo	5
1 JOHDANTO	6
2 PORIN KAUPUNKI JA PORIN KAUPUNGINKIRJASTO	7
3 TUTKIMUSONGELMAT JA -MENETELMÄ.....	10
3.1 Tutkimusongelmat.....	10
3.2 Laadullinen tutkimus.....	11
3.3 Teemahaastattelu.....	12
4 AIEMPI TUTKIMUS	14
5 PORIN KAUPUNGINKIRJASTON KELLUTUSJÄRJESTELMÄ.....	16
5.1 Yleisesti kellovasta kokoelmasta	16
5.2 Porin kaupunginkirjaston kellutus	16
6 TULOKSET	18
6.1 Vastaajien taustat.....	18
6.2 Vastaajien näkökulmia	18
6.3 Asiakaspalaute.....	19
6.4 Kokoelma ja aineiston valinnat.....	20
6.5 Poistaminen, tasaaminen ja varaaminen.....	22
6.6 Kellutuksen kehittäminen	24
7 YHTEENVETO	27
LÄHTEET	29
LIITTEET	32

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuva 1. Porin ja Nakkilan alue..... 8

Kuvio 1. Satakirjastot-kirjastokimpan kaupungit ja kunnat sekä paikkakuntien
asukaslukuja..... 9

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aiheena on tutkia Porin kaupunginkirjaston kellutusjärjestelmän merkitystä pääkirjaston, lähikirjastojen ja kirjastoauton näkökulmasta. Tarkoituksena on tuoda myös esiin Porin kaupunginkirjaston kellutusjärjestelmän kehitysmahdollisuuksia. Opinnäytetyön toimeksiantaja on Porin kaupunginkirjasto.

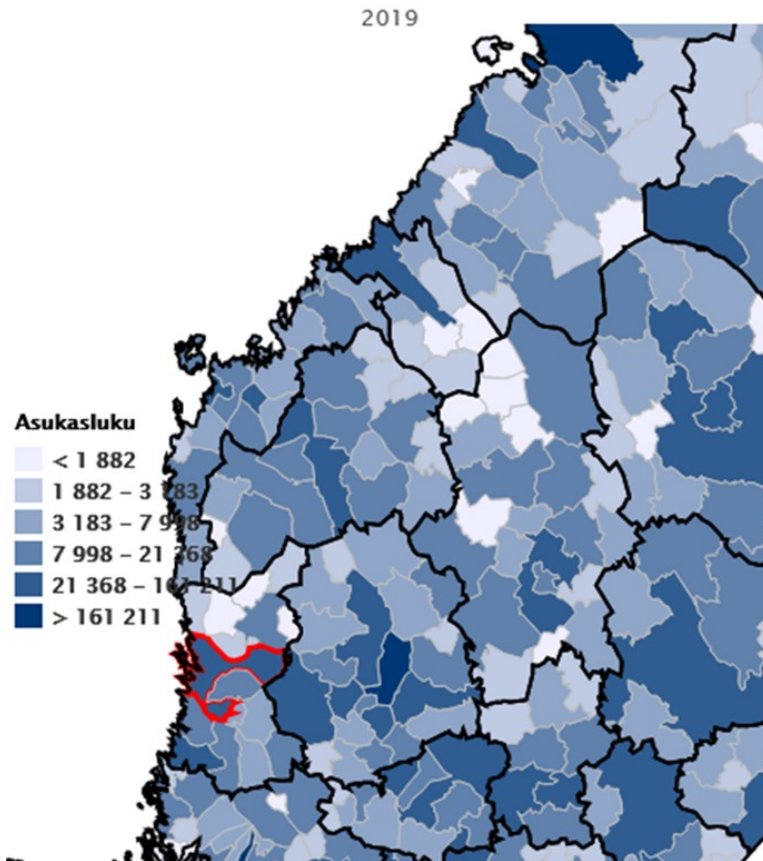
Suoritin viiden kuukauden harjoittelujakson Porin kaupunginkirjastolla syksyllä vuonna 2020 ja silloin minulla ei ollut vielä tietoa mistä aiheesta tekisin opinnäytetyön. Harjoittelun edetessä tämä kellutukseen liittyvä aihe alkoi kiinnostaa minua, kun keskustelimme henkilökunnan kanssa mahdollisista opinnäytetyön aihevaihtoehdoista. Keskusteluissa kävi ilmi, että Porin kaupunginkirjastoa kiinnostaisi aiheen tutkiminen ja tämä asian tarpeellisuus alkoi vaikuttaa opinnäytetyön aiheen valintaan. Haastattelin vielä kirjaston muutamia työntekijöitä ja sen jälkeen tein lopullisen päätöksen aiheen valintaan. Haastatteluissa tuli esille, että henkilökunnalla voi olla eriäviä mielipiteitä ja asenteita kellutukseen liittyen sekä se että kellutuksen tilastoimisen vaikeus nähtiin haasteellisena. Haastatteluissa tuli esiin myös tekoäly, jolla voisi mahdollisesti kehittää kirjaston kellutusjärjestelmää.

2 PORIN KAUPUNKI JA PORIN KAUPUNGINKIRJASTO

Vuonna 2020 Porin väkiluku oli 83 684 henkeä ja suurin osa väestöstä koostui suomenkielisistä, joita oli yli 80 000. Samana vuonna tästä väkiluvusta liki 60 % on 15–64-vuotiaita ja väkiluvun muutos oli silloin -250 (Tilastokeskus, [Viitattu 6.5.2021]). Pori tunnetaan nykyään parhaiten Porin jazzista, mutta vuonna 1558 perustettu Pori on kautta aikain tunnettu myös teollisuus- ja satamakaupunkina. Suurimmilta osin näihin asioihin on vaikuttanut Kokemäenjoki ja meren läheisyys. Porin historiaan kuuluu myös traagisesta näkökulmasta paljon huonoja hetkiä, kun se on palanut kaiken kaikkiaan 9 kertaa. Ja maan tasalle Pori paloi pahasti vuonna 1858, mutta siitä se nousi entistä ehompana takaisin jaloilleen (Perälä 2007).

Poriin saatiin ensimmäinen kansankirjasto vuonna 1858. Siihen aikaan Porissa kansankirjasto käsitti 2 850 nidosta ja suunnilleen 12 000 lainaa vuosittain. Muutenkin Poria pidettiin Satakunnan sivistyskeskustana ja vanhana koulukaupunkina jo siihen aikaan (Ruuth 1889, 47). 1800-luvulta nykyisyyteen on paljon vettä virrannut Kokemäenjoessa ja asiat ovat paljolti muuttuneet. Porin pääkirjasto on toiminut vuosien varrella eri paikoissa ja nykyiselle paikalle kirjasto-opintorakennukseen kutsuttuun Iltaman taloon se on muuttanut vuonna 1976. Vuonna 2017 Porin kaupunki on solminut Nakkilan kunnan kanssa seutukirjastosopimuksen. Nakkilaan on saatu ensimmäinen kirjasto samalla vuosisadalla kuin Poriin vuonna 1863 (Työntekijöiden tietopaketti).

Porin kaupunginkirjastoon kuuluvat Porin pääkirjasto, 10 lähikirjastoa ja kirjastoauto Ursula. 10 lähikirjastoa ovat Ahlaisten, Itätuulen, Käppärän, Lavian, Nakkilan, Noormarkun, Pihlavan, Puuvillan, Reposaaaren ja Ruosniemen kirjastot. Ja kaikki edellä mainitut toimipisteet kuuluvat Porin kaupunginkirjaston kellovaan kokoelmaan (Tervetuloa kirjastoon, [Viitattu 6.4.2021]). Vuonna 2020 Porin ja Nakkilan alueen asukasluku oli 89 263 ja Porin kaupunginkirjastossa oli lainaajia 24 605 sekä fyysisiä käyntejä 472 509. Fyysisen aineiston kokonaislainaus oli sama vuonna 1 373 673 ja kokoelmassa sen aineiston määrä 496 648. Kokoelmien aineiston määrä suhteutettuna asukaslukuun oli silloin 5,62 (Suomen yleisten, [Viitattu 19.4.2021]).

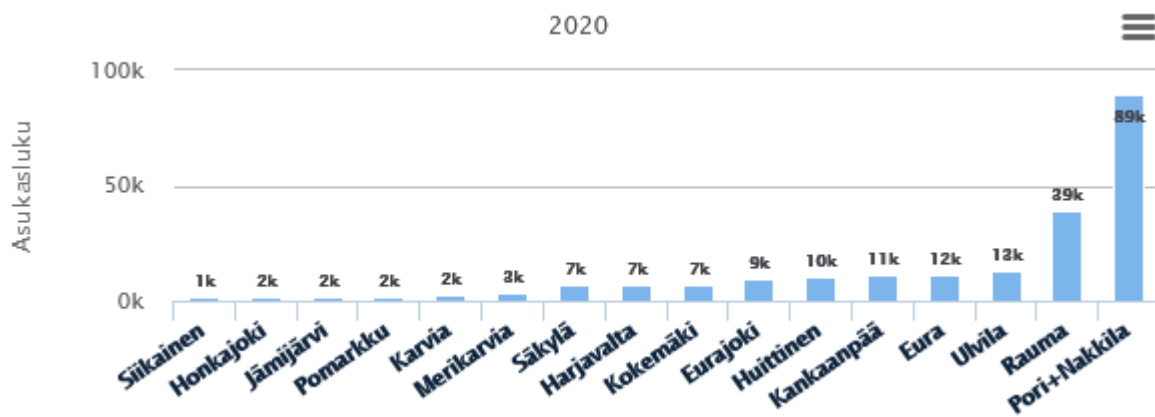

Kuva 1. Porin ja Nakkilan alue.

Kuvassa 1 Porin ja Nakkilan alue on rajattu kartalla punaisella, jossa pääkirjasto, lähikirjastot ja kirjastoauto toimivat (Suomen yleisten kirjastojen, [Viitattu 7.4.2021]).

Satakunnan ja Varsinais-Suomen alueellista kehittämistehtävää hoitaa Turun kaupunginkirjasto. Alueella toimii 4 erilaista kirjastokimppaa, joista yksi on Satakirjastot-kirjastokimppa, ja se käsittää alueellisesti 16 kuntaa (Alueen kirjastot [Viitattu: 2.9.2022]). Porin kaupunginkirjasto kuuluu tähän Satakirjastot-kirjastokimppaan ja se on Satakunnan yleisten kirjastojen kimppa, joka on aloittanut toimintansa vuonna 2009 (Työntekijöiden tietopaketti). Siihen kuuluvilla kirjastoilla on yhteiset käytösäännöt, kirjastokortti, verkkokirjasto ja aineistokuljetukset tapahtuvat kirjastojen välillä säännöllisesti (Tervetuloa kirjastoon [Viitattu 6.4.2021]). Alla oleva kuvio 1 tuo esiin mitkä kaupungit ja kunnat kuuluvat Satakirjastot-kirjastokimppaan. Se ilmentää myös paikkakuntien asukaslukuja.

Kuvio 1. Satakirjastot-kirjastokimpan kaupungit ja kunnat sekä paikkakuntien asukaslujuja (Visualisointi, [Viitattu 10.5.2021]).

3 TUTKIMUSONGELMAT JA -MENETELMÄ

Tutkimusmenetelmäksi olen valinnut laadullisen tutkimuksen teemahaastattelun. Teemahaastattelun avulla pyrin tuomaan esiin kellutusjärjestelmän merkitystä hyötyinä ja haittoina henkilökunnan näkökulmasta. Sillä pystytään paremmin syväluotaamaan henkilökunnan näkökulmia ja mielipiteitä aiheeseen liittyen. Kehitysmahdollisuuksia pyrin löytämään toisten organisaatioiden kellutusjärjestelmistä ja henkilökunnan haastattelut voivat tuoda myös kehittämisen kannalta uusia ideoita esiin.

3.1 Tutkimusongelmat

Tutkimuksessa pyrin selvittämään Porin kaupunginkirjaston henkilökunnan näkökulmia ja asenteita kelluvaan kokoelmaan liittyen. Oman harjoittelujakson aikana käydyissä keskusteluissa tuli ilmi, että henkilökunnan näkökulmasta voisi täsmentää millaisia asenteita asiaan liittyen ilmenee. Kun kellutuksen merkitys ja kokemus voi mahdollisesti vaihdella laidasta laitaan positiivisesta negatiiviseen. Mielestäni kuitenkin työntekijöiden asenne voi olla liitoksissa kellutukseen, miten he markkinoivat asioita tai tuovat palveluita esille. Esimerkiksi aineiston varauksilla ja hyllynostoilla on vaikutusta aineiston liikkuvuuteen ja tällä yhteys kellutukseen. Miten varauksien tärkeyttä tuodaan esille tai niitä markkinoidaan. Miten tärkeänä hyllynostot nähdään tai miten aktiivisesti niitä tehdään. Toisena ongelmana on kellutuksen tilastoimisen hankaluus. Tilastoiden kautta ei pystytä selkeästi tuomaan esiin kellutuksen vaikuttavuutta, niin lähden senkin kautta tutkimaan haastatteluilla, miten henkilökunta näkee sen vaikuttavuuden. Näen myös tutkimuksen kannalta, että on tärkeää tuoda esiin, miten henkilökunnan tiedotus ja kommunikointi asiaan liittyen on onnistunut ja toteutunut.

Kellutuksen kautta voi tulla myös kokoelmiin selvää epätasapainoa, että johonkin kirjastoon aineisto kasaantuu ja joistain kirjastosta se kuivuu pois. Ja jossain kirjastoissa kokoelma muovautuu, että aineisto siirtyy isoimmista kirjastoista pienempiin ja jossain toisin päin. Tähän asiaan vaikuttaa mm. kirjaston maantieteellinen sijainti, harrastuneisuus tai jonkun spesifin aineiston lainaaminen. Kokoelmaa epätasapainottavat vinoutumat pyritään korjaamaan tasapainotuksen avuin. Voidaan sanoa, että aineiston tasapainotus ja poistaminen ovat kelluvan kokoelman keskeisiä tekijöitä (Vääriskoski-Kaukanen & Late 2017, 25–26). Aineiston poistamisessa pitää ottaa huomioon kaikki kelluvaan kokoelmaan kuuluvat haarat. Ja koko kirjastojärjestelmän kautta mietitty poistaminen voi olla joskus haastavaa. Asiaan vaikuttavat

mm. poistettava teoksen kunto tai teoksen kappalemäärä kokoelmassa. Poistamisen aikana tai jälkeen voi tulla mieleen, että onko teoksen kunto parempi mitä muualla tai onko teoksen kappalemäärä poiston jälkeen riittävä kokoelmassa. Tämä kaikki voi olla haastavaa ja aikaa vievää työtä (Weber 2014, 30).

Kelluvaan kokoelmaan siirtyminen on iso muutos kokoelmatyön kannalta. Muutos voi aiheuttaa ahdistusta oman kirjaston kokoelmatyötä tehneissä työntekijöissä. Pitää ruveta miettimään kokoelmaa koko kirjastoverkon kannalta, eikä vain oman kirjaston. Kellutuksesta tiedottamisessa korostuu hyvä kommunikointi ja informointi, jotta henkilökunnan mahdollinen sitouttaminen ja motivointi voi onnistua. Vaikuttavin syy kelluvaan kokoelmaan siirtymisessä on yleensä erinäiset säästöt. Sen avulla pystytään säästämään aineistoiden hankinnassa, kuljetuksissa ja logistiikassa. Pystytään myös parantamaan aineiston saatavuutta ja vastaamaan helpommin asiakkaiden tarpeisiin (Vääriskoski-Kaukanen & Late 2017, 16–18).

3.2 Laadullinen tutkimus

Laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta käytettiin ensimmäistä kertaa psykologisessa tutkimuksessa, josta se lähti yleistymään muille tieteenaloille. Se pyrkii tuomaan esiin mm. ihmisten asenteita, uskomuksia, käyttäytymistä ja kokemuksia (Pathak, Jena & Kalra 2013). Siinä yleensä keskiössä on moninaisin tavoin merkitykset ja se koostuu erilaisista aineisto- ja analyysimenetelmistä. Kvalitatiiviseen tutkimukseen mielletään aineistolähtöisyys, vaikka sitä se aina ei ole. Kvantitatiiviseen eli määrälliseen tutkimukseen mielletään taas teorialähtöisyys, vaikka sekään ei ole totta. Kummatkaan tutkimukset eivät poissulje toisiaan ja molempia tutkimusotteita voidaan myös käyttää samassa tutkimuksessa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Aineistolähtöinen eli induktiivinen prosessi pyrkii yksityisestä yleiseen, niin myös yleensä laadullinen tutkimus, mutta määrällisessä tutkimuksessa voidaan käyttää myös tätä kaavaa. Ja siinä missä määrällinen tutkimus mielletään numeraaliseksi, niin myös laadullinen voi olla sitä. (Hirsijärvi & Hurme 2000, 24–25). Molemmissa pyritään objektiivisuuteen ja loogisuuteen tutkimuksen kannalta. Eivät tutkijan omat näkökulmat tai arvot saa ohjata tutkimusta. Molemmat tutkimusmenetelmät voidaan nähdä myös toistensa jatkumoina (Alasuutari 2011, 57).

Alasuutarin (2011, 75–76, 83–84) mukaan laadullinen tutkimus voidaan jakaa kahteen vaiheeseen. Ensimmäisenä on havaintojen pelkistäminen ja toisena arvoituksen

ratkaiseminen. Alkuun havainnoiden pelkistämässä huomioidaan teoreettinen viitekehys ja mikä mahdollistaa kysymysten osuvuuden. Jonkun erityisen teoreettismetodologisen näkökannan kautta tutkitaan aineistoa. Toisena pyritään yhdistämään saman piirteiset raakahavainnot havainnoksi, jotka palvelevat toisiaan. Näin havainnot harvenevat pienemmiksi joukoiksi, jotka ovat samankaltaisia. Toista vaihetta arvoituksen ratkaiseminen voidaan kutsua myös rakennekokonaisuuden muodostamiseksi. Siinä pyritään tekemään merkitystulkinta tutkittavasta ilmiöstä havaittujen asioiden ja tulosten perusteella. Se hyödyntää myös aiempien tutkimusten esille tuomia selitysmalleja ja tuloksia. Aiemmista selitysmalleista voidaan johtaa teoreettinen viitekehys, joka voi ohjata tutkimusta eri ratkaisuihin.

3.3 Teemahaastattelu

Teemahaastattelussa pyritään keskustelunomaisesti saamaan vastauksia kysymyksiin. Haastattelut etenevät tiettyjen aihepiirien tai teemojen mukaan, vaikkakin eivät samojen kaavojen mukaan. Se ei ole niin strukturoitu kuin lomakehaastattelu, mutta muodollisempi kuin avoin haastattelu, esimerkiksi kysymysten järjestykset voivat muuttua. Annetaan vastaajalle vapaata tilaa näkökulmille ja tulkinnoille pitäytyen tietyissä teemoissa. Näiden teemojen lisäksi voidaan miettiä myös avainsanoja tai apukysymyksiä, joita voidaan hyödyntää haastattelussa (Teemahaastattelu, [Viitattu 15.3.2021]). Se pyrkii tuomaan esiin haastateltavien empiiristä tietoa ja tämä tieto pyritään liittämään osaksi laajempaa kontekstia. Alue johon haastattelulla pyritään syväluotaamaan ei ole välttämättä yleisesti tiedossa ja siksi tekee siitä tärkeän haastateltavien merkitysien esille tuonnissa tutkittaviin asioihin liittyen (Hirsijärvi & Hurme 2000, 35.) Teemahaastattelulla kuten laadullisella tutkimuksella pyritään kokonaisvaltaisempaan tutkimukseen ja pyritään tutkimaan ongelma perusteellisemmin. Ja ongelmien esille tuonnissa on hyvä löytää luonnollinen ja rento ympäristö haastattelulle (Rutberg & Bouikidis 2018, 211).

Teemahaastattelussa on tärkeää myös, että aiheeseen perehdytään huolellisesti ja haastateltavien tilanteista on tietämystä. Se antaa hyvän etulyöntiaseman haastatteluiden onnistumiselle, jos aihepiiriin on tehty ennakkoon sisältö- ja tilanneanalyysiä. Näiden analyysien avulla pystytään myös paremmin harkitsemalla valitsemaan haastateltavat, ettei niitä ole valittu vain satunnaisesti. Haastateltavat tuovat esiin siten mahdollisesti aineistoa, jolla päästään parhaiten vastaamaan tutkimuksessa askarruttaviin kysymyksiin (Teemahaastattelu, [Viitattu 15.3.2021]). Haastateltavien moninaisien näkökulmien ymmärtämiseen auttavat myös

alan omat kokemukset ja havainnot. Nämä asiat antavat paremman pohjan tulkintaan haastateltavan käsityksistä ja merkityksistä asiayhteyteen, kun pystyy omaksumaan samantyyppisen arkitodellisuuden kuin haastateltava (Vilka 2021, 20–22).

Teemahaastattelussa pitää miettiä myös käytännön järjestelyjä ennen kuin haastattelut tapahtuvat. Mikä ajankohta haastattelulle sovitaan ja missä paikassa se hoidetaan. Mitä välineistö käytetään ja kuinka kauan suurin piirtein haastattelu kestää. Haastattelun kesto voi olla 1–1,5 tuntia ja se voi riippua haastateltavasta: vähempikin aika voi riittää. Paikkaa valitessa kannattaa pyrkiä hiljaiseen ja rauhalliseen ympäristöön, jossa ei ole häiriötekijöitä. Sellaiseen haastattelu-ympäristöön, joka on haastateltavalle optimaalisin. Ajankohdan suhteen pitää miettiä haastateltavaa ja haastattelijaa. Siihen voi vaikuttaa myös muun muassa haastattelijan kouluun liittyvät kiireet. Haastattelussa hyödynnettävä välineistö kannattaa valita sen mukaan, että pääsee hyvään lopputulokseen. Esimerkiksi jos haastattelija on hidas kirjoittaja, niin nauhurin käyttö voi olla tarpeellista. Ennen varsinaisia haastatteluja esihaastattelut ovat tärkeitä. Niillä pyritään syventämään asian tietämystä, jolla saadaan kehitettyä hyvä haastattelurunko ja -strategia (Hirsijärvi & Hurme 2000, 72–74.)

4 AIEMPI TUTKIMUS

Pohjois-Amerikasta lähtöisin oleva kelluva kokoelma on ollut jo vuosikymmeniä käytössä. Siltikään siitä on tehty kirjallisuutta aika vähän kuten myös tutkimuksia. Jotain opinnäytetöitä ja Pro gradu -tutkielmia kuitenkin löytyy (Väärikoski-Kaukanen 2017, 14). Esimerkiksi Viistan Pro gradu -tutkielmassa tutkitaan miten kelluvan kokoelman vaikutukset näkyvät siihen kuuluvissa kirjastoissa. Tutkielmassa kohdekirjastoina olivat Jyväskylän ja Tampereen kaupunginkirjastot. Haastateltavana oli kahdeksan kirjastotyöntekijää ja haastattelut tehtiin laadullisena tutkimuksena. Yleisesti tuli ilmi, että kellutus oli tehnyt hyvää kirjastoiden kokoelmille. Ne olivat monipuolisempia ja tuoreempia varsinkin pienemmissä kirjastoissa, kun asiakkaiden lainauttumat ja mieltymykset muokkasivat niitä. Kokoelmatyössä kokoelmien laatuun vaikuttivat selvästi työntekijöiden tehdyt havainnot, poistot ja tasaukset ja näin kokoelmien hallinta oli varsin tehokasta. Tällä hyvällä kokoelmatyöllä oli kokoelmiin suuri tasapainottava vaikutus, kun kellutus voi aiheuttaa aineistojen osalta kokoelmiin epätasaista liikehdintää. Yleisesti ottaen aineisto kertyi isoista kirjastoista pienempiin kirjastoihin, vaikka tämä asia voi vaihdella asiakkaiden lainatottumusten vuoksi (Viista 2019, 52).

Väärikoski-Kaukasen Pro gradu -tutkielma tehtiin laadullisella tutkimuksella Lahden kaupunginkirjaston toimeksiantamana. Tutkimuskohteina olivat kaupunginkirjastot Tampereella, Oulussa, Vantaalla ja Espoossa. Se tuo esiin kohdekirjastoiden kelluvien kokoelmien vaikutuksista asiakkaisiin, henkilökuntaan ja kokoelmaan sekä vaatimuksista, jota kellutus aiheuttaa kirjastojärjestelmälle. Tutkielmassa nousee esiin mm. kokoelmatyön harkitut poistot, tasapainotus ja hyllytys. Henkilökunnan kannalta korostuu myös osallistuttaminen ja tiedottamisen tärkeys (Vääriskoski-Kaukanen & Late 2017, 14).

Tekoäly on yksi asia, jonka kautta voi miettiä kellutusjärjestelmän kehittämistä. Robotiikka ja tekoäly voi herättää vahvoja tunteita työntekijöissä. Voidaan kuvitella, että esimerkiksi automaation seurauksena työt loppuvat ja eikä niitä nähdä mahdollisuutena. Mutta ne voivat antaa mahdollisuuden siirtää työn painopisteen toisiin tehtäviin. Näitä voivat olla muun muassa palveluiden kehittäminen, paremmin asiakaspalveluun keskittyminen, eettiset linjaukset, luovempi ja kriittisempi ajattelu. Sitten sitä voidaan hyödyntää kirjastotyössä muun muassa kokoelmatyössä, sisällönkuvailuissa, luokittelussa, logistiikassa ja kellutuksessa (Tekoäly on, [Viitattu 7.4.2021]).

Tekoäly on nykyään yleistynyt maailman laajuisesti ja myös Suomen kirjastoissa. Sitä hyödynnetään muun muassa Kansalliskirjastossa, Helsingin kaupunginkirjastossa ja myös Satakirjastoilla on käytössä tekoälylle pohjautuva kirjastosuosittelija. Kirjastojen laadukas lähtödata takaa hyvät lähtökohdat tekoälyn käytölle. Tulevaisuudessa tekoälyyn pohjautuvia sovelluksia tulee varmaan enemmän kirjastoihin (Kangas 2020). Suosittu kirjastoalalla toimiva tekoälyjärjestelmä on esimerkiksi IMMS. Se on Lyngsoe Systemsin kellutus- ja logistiikkajärjestelmä, joka soveltaa muun muassa koneoppimista kellutuksessa. Sen päätoimia on pitkälle viety automatisoitu käsittely varauksien ja palautuksien suhteen. Se voi määrittellä palautetulle aineistolla oikean määränpään, kun se huomaa lähikirjastoissa vajeet tai vapaan hyllytilan. Se voi tehdä myös poistoja, kun sen avulla voidaan seurata lainauskäyttäytymistä ja niteiden kuntoa (Tekoäly on, [Viitattu 7.4.2021]).

Tekoälyyn liittyviä opinnäytetöitä on muutamia, jotka avaavat tekoälyn merkityksellisyyttä ja mahdollisuuksia kirjastoalalla. Ja tekoälyn suomalla automaatiolla voidaan tehdä taloudellisia säästöjä ja sitä kautta kirjaston henkilönresursseja kohdentaa paremmin asiakaspalveluun eli kirjastojen ydintehtävään. Tekoäly on tullut tutuksi myös muillakin aloilla, mutta kuten kirjastoalallakin mahdollisia tutkimuksia aiheeseen liittyen voisi tehdä enemmän (Rokka 2019, 36).

5 PORIN KAUPUNGINKIRJASTON KELLUTUSJÄRJESTELMÄ

5.1 Yleisesti kelluvasta kokoelmasta

Perinteisesti kirjastolla on ollut yleensä oma kokoelma, mutta kelluvassa kokoelmassa on yhtenäinen kokoelma siihen kuuluvilla kirjastoilla, jotka kuuluvat samaan kirjastoverkkoon. Silloin aineistolla ei ole tiettyä kotiyksikköä vaan se kelluu vapaasti kirjastoverkon sisällä, joka on kokoelman omistava taho. Käytännössä se tarkoittaa sitä, että kun asiakas lainaa tietyn teoksen yhdestä kirjastosta ja niin hän voi palauttaa sen myös toiseen kirjastoon, joka kuuluu samaan kirjastoverkkoon. Tämä teos jää siihen kirjastoon mihin se palautettiin eli se kelluu ja eikä sitä tarvitse palauttaa samaan kirjastoon, josta se on alun perin lainattu (Vääriskoski-Kaukanen 2017, 14).

Kellutuksen myötä kokoelmatyö muuttuu, kun yhtenäisesti pitää huomioida muutkin kirjastoverkkoon kuuluvat kirjastot. Aineiston hankinta muuttuu keskitetyksi eikä sitä mietitä enää oman kotiyksikön näkökulmasta. Ja keskitetyn valinnan nähdään tuovan säästöjä ja tehokkuutta. Ei enää välttämättä tarvitse joka kirjastoon hankkia jonkun tietyn kirjailijan teoksia, vaan vähempikin määrä niteitä voi riittää yhtenäisen kirjastoverkon sisällä. Isossa roolissa on myös kokoelmatyön osalta poistot ja tasapainotus. Pitää miettiä kiertolukuja aineistojen suhteen ja tehdä sen mukaan poistoja, että kiertävä aineisto mahtuu hyllyihin. Tasapainotuksen avulla myös tasapainotetaan kokoelmaa, kun lähetetään aineistoa toisiin kirjastoihin missä niitä mahdollisesti tarvitaan. Päätetään myös mikä aineisto kelluu ja mikä ei (Vääriskoski-Kaukanen & Late 2017, 15–16).

5.2 Porin kaupunginkirjaston kellutus

Suomessa kellutus on vielä aika uusi asia, vaikka Pohjois-Amerikassa ensimmäinen kelluva kokoelma otettiinkin jo käyttöön 1930-luvulla. Suomeen kelluva kokoelma rantautui 2000-luvulla ja Porin kaupunginkirjastolla se otettiin käyttöön huhtikuun alussa vuonna 2019. Kirjojen lisäksi Porin kaupunginkirjaston kokoelmassa kelluvat myös äänikirjat, Blu-ray-, CD-, ja DVD-levyt. Aineistoa mikä ei kellu ja mikä palautuu takaisin kotikirjastoonsa ovat mm. lehdet, nuotit ja varastokirjat (Kirjasto aloittaa 2019; Vääriskoski-Kaukanen & Late 2017, 14).

Kokonaislainaus oli 1 728 587 samana vuonna, kun Porin kaupunginkirjastossa otettiin kellutus käyttöön. Vuoden 2017 kokonaislainaus on ollut 1 636 812 ja vuoden 2018 kokonaislainaus 1 693 004. Kun näitä lukuja verrataan ennen ja jälkeen kellutusjärjestelmän käyttöönoton, niin kokonaislainaus on noussut tasaisesti, mutta ei vuoden 2019 kellutuksen mukaan tulo ole vaikuttanut mitenkään selvästi kokonaislainaukseen. Vuoden 2020 kokonaislainaus oli 1 373 673 ja se oli koronavuosi, niin siitä johtuu kokolainauksen lasku. Ja sen takia voisi tulkita, ettei lukumäärä ole niin vertailukelpoinen (Suomen yleisten [Viitattu 18.5.2021]).

6 TULOKSET

6.1 Vastaajien taustat

Tutkimusaineisto kerättiin laadullisen tutkimuksen teemahaastatteluilla. Teemahaastattelun kysymykset tulevat esille liitteessä 1. Porin kaupunginkirjastosta haastatteluihin osallistui kuusi kirjastontyöntekijää. Haastateltavat koostuivat: kaksi työntekijää Porin pääkirjastosta, kolme työntekijää eri lähikirjastoista ja yksi työntekijä kirjastoautosta. Haastattelut tehtiin kasvotusten jokaisen haastateltavan omassa toimipisteessä.

Kaikki haastatteluun vastaajista olivat kirjastonhoitajia. Työvuodet alalla vaihtelivat kahdeksasta vuodesta aina 39 vuoteen eli kaikki olivat olleet alalla yli kymmenen vuotta paitsi yksi työntekijä. Vastaajien ikävuodet vaihtelivat taas 40 vuodesta aina 64 vuoteen. Vastaajien koulutus vaihteli korkeakoulututkinnosta aina ylempään korkeakoulututkintoon.

6.2 Vastaajien näkökulmia

Haastateltavilta kysyttiin näkökulmia Porin kaupunginkirjaston kellutukseen ja miten he näkevät sen edut ja haitat. Monella vastaajalla oli ollut alkuun epäilykset ja ennakkoluulot kellutuksen suhteen, mutta ajan kuluessa sitä on alettu pitää selvästi hyvänä asiana.

Olen ollut tyytyväinen. Alkuun oli ennakkoluuloja, mutta asiakkaan kannalta onnistunut. (H1)

Se tuntui aluksi jotenkin kamalalta, mutta loppujen lopuksi oli selvästi parempi asia. Helpotti selvästi. (H4)

Kellutus herättää myös mielipide-eroja ja nähdään, että joillekin voi olla epäselvää mitä kellutus on. Asiaa liittyen on nähty puutteita informaation ja ohjeistuksen suhteen heti alkuun, mutta sitten taas se on nähty myös onnistuneena.

Olen ollut alusta asti sitä mieltä, että on fiksu idea. Mutta olen myös havainnut, että tuntuu olevan mielipide-eroja, ettei kaikki näe sitä samallailla. Ja ei ole oikein selvääkään kaikille mitä kellutus on. Ei siitä ehkä puhuttu oikein syvällisemmin heti alkukaan. (H6)

Hyvin onnistunut ja kun tehtiin ohjeistuksen suhteen. (H4)

Kelluvan kokoelman myötä kokoelma on enemmän asiakkaiden mukainen, vaikka ei se aina onnistuisikaan, että kirja seuraa lainaajaa ja ei palaudu samaan kirjastoon mistä aineisto on lainattu. Hyviä puolia nähdään, että nidemäärissä on säästetty, mutta sitten taas jossain määrin nähdään, että kokoelmatyö on lisääntynyt kellutuksen myötä.

On ollut jaloajatus alun perin, että kirjat seuraavat lainaajaa, josta ne menevät parhaiten. Mutta käytännössä ei se mene ihan niin, koska asiakkaat palauttavat myös muihin kirjastoihin mistä he lainaavat. (H2)

Hyviä puolia säästöt nidemäärissä, on säästetty. Kokonaisuudessa kokoelman on enemmän nyt käyttäjien mukainen. Hyvä puoli on myös, että kokoelmatyön kannalta mietitään kokoelmaa enemmän kokonaisuutena ja kokoelma on tehokkaammassa käytössä. Mutta sitten taas kokoelmatyön lisääntyminen. (H2)

6.3 Asiakaspalaute

Asiakkaiden näkökulmia kysyttiin myös vastaajilta kellutukseen liittyen. Ovatko asiakkaat antaneet palautetta kellutuksesta ja miten he ovat suhtautuneet kellutukseen yleisellä tasolla. Vastauksien perusteella suurimmilta osin asiakkailla ei ole tarkempaa tietoa mitä kellutus tarkoittaa. Pääkirjastolla keskustelu kellutuksesta asiakkaan ja työntekijän välillä on vähäisempää ja yksi syy siihen on, kun asiakkaat ovat tottuneet varaamaan siellä aineistoa. Mutta sitten taas ei asiakkaat välttämättä tiedä mitä kellutus on.

Harvakseltaan on ollut keskustelua, kun täällä(pääkirjastolla) on totuttu varaamaan ja lähikirjastoissa korostuu varauksien informointi. (H1)

Asiakas ei välttämättä hahmota sitä. Olen tottunut vastaamaan mikä kellutus on. (H2)

Kirjastoautolla nähdään sitten taas, että asiakkailla on enemmän tietoa kellutuksen suhteen.

Mielestäni asiakkailla on tietoa, miten kellutus toimii. Kun he palauttavat meille(kirjastoautolle) lainan, niin he yleensä tietävät, että se jää meille. (H4)

Lähikirjastoissa sitten taas tulee esiin, että kellutuksesta käydään enemmän keskustelua asiakkaiden kanssa. Ja siellä myös korostuu varauksien tärkeys ja siitä informointi, eikä niinkään informointi asiakkaalle kellutuksesta.

Selitetään kyllä melkein päivittäin, että meillä on kellutus ja aineisto ei välttämättä palaudu meille, niin voidaan varata. (H3)

Tarvitseeko asiakkaan tietää niin paljoa kellutuksessa, kun pitää korostaa varauksien tärkeyttä. (H5)

Kysyttiin myös asiakkaiden tietämystä, että luulevatko he, että kellutus maksaa heille. Tässä asiassa asiakkaiden kysymykset liittyivät enemmän aineiston varaamiseen ja siihen, että maksaako se. Kävi ilmi, että asiakasmäärät lisääntyivät, kun varausmaksu poistettiin.

Varauksiin liittyen voi tulla kysymyksiä, että maksaako se. (H5)

Varausmaksujen poisto lisäsi asiakkaita. (H2)

6.4 Kokoelma ja aineiston valinnat

Kokoelmien kannalta haastateltavilta kyseltiin oman kokoelman muutoksista kellutuksen aikana. Koska kellutuksen myötä päätökset ja toimenpiteet koskevat kaikkia yksiköitä, jotka kuuluvat kirjastoverkkoon, niin kokoelmatyö vaatii tarkempaa ja kokonaisvaltaisempaa koordinaatiokykyä (Viista 2019, 9). Sen myötä myös työn määrä voi lisääntyä ja yksiköittäin näkyy eroavaisuuksia, miten kellutus vaikuttaa. Kellutuksen myötä kokoelmiin tulee aineiston suhteen monipuolisuutta, mutta sitten voi tulla myös vinoutumia, jos joku asiakas lainaa paljolti jotain tiettyä aineistoa.

Pääkirjastolla hyllyt täytyvät helposti, kun kirjastolla on iso lainaus, niin poistot ja tasaukset tuovat lisää työsarkaa. (H1)

Tykkään, kun kokoelmiin tulee monipuolisuutta. Asiakkaat vaikuttavat mitä kokoelmasta löytyy, jos joku asiakas lainaa paljon tiettyä aineistoa, niin tulee vinoutumia, niin pitää olla skarppina. Pitää ajatella enemmän meidän kirjastomme, ei minun kirjastoni. Ei istuta kirjojen päällä. (H5)

Kokoelman muutoksina tuli esiin myös uusien aineistojen ottaminen kokoelmaan. Muutenkin kokoelma on ollut koko ajan muutoksessa ja sen vaikutuksesta joidenkin aineistojen lainausmäärät ovat laskeneet. Sitten taas kellutuksen myötä yksiköiden kokoelmat ovat yleisesti ottaen uusiutuneet ja monipuolistuneet sekä aineiston poistamisen tarve vain lisääntynyt.

Sähköisen aineiston merkityksen kasvu ja erilaiset aineistot, kuten esimerkiksi liikuntavälineet ovat yleistyneet. Ja sitten taas lehtien lainausmäärä vähentynyt. Niin kokoelma on muutoksessa koko ajan muutenkin. Kokoelmapolitiikkaa on tullut enemmän, että poistetaan reippaammin ja tuoreus on korostunut. (H2)

Kokoelma tuulettuu nyt paremmin. Ei ole korvamerkittyjä kirjoja, vaan yhteinen kokoelma. (H6)

Kellutus voi vaikuttaa myös, että hieman vieraantumista omaan kokoelmaan voi tulla, mitä oli ennen kellutusta.

Nyt on vaikeampi sanoa mitä hyllystä löytyy. Uutuudet menevät ohi. Toisaalta tuo vaihtelevuutta, että asiakkaat löytävät erilaista aineistoa. (H3)

Keskitettyihin valintoihin oltiin kaikin puolin tyytyväisiä. Se tuli esiin, että sillä säästetään, kun hankittavat nidemäärät eivät ole niin suuria ja muihin töihin jää paremmin silloin aikaa. Asiaa myös mietittiin pitäisikö ryhmiä jotenkin uudistaa ja vaihtaa valitsijoita. Tuli esiin ehdotus, että se voisi olla netissä ja isommalla ryhmällä. Mutta sitten taas käytännönkokemus ja rutiini on jo nykyisissä ryhmissä hyvä, niin onko siitä mitään hyötyä.

Kun valinnat ovat keskitetyt, niin säästöpuoli tulee esiin ja muihin töihin on aikaa paremmin. (H2)

Siihen on sopeuduttu. Lisähankintoja voidaan pyytää. Ei loppujen lopuksi risuja annettavana asian suhteen. (H3)

Vain tietyt ihmiset valittu ryhmiin. Pitäisikö vaihtaa, niin ei ainakaan koko porukkaa. Näihin ryhmiin on tullut tietty rutiini ja tietämys. (H5)

Nykyinen käytäntö on ihan ok, mutta voisi miettiä myös jotain toista käytäntöä. Jos tehtäisiin netissä ja olisi enemmän porukkaa. (H6)

6.5 Poistaminen, tasaaminen ja varaaminen

Aineiston poistamisen suhteen ilmeni osittain sitä, että sitä jotenkin arastellaan. Työntekijöitä voisi mahdollisesti aktivoida sen suhteen enemmän. Ja keskustelua voisi lisätä poistojen ja kuten myös tasaamisen suhteen, että aktiivisuutta tulisi enemmän näihin asioihin. Jossain määrin selvä linjaus uupuu molempien asioiden suhteen.

Tasauksissa on ollut asiaa, että olisi selvä tietty linjaus. Porukkaa voisi aktivoida enemmän poistamiseen, niin että tasaaminen jäisi vähemmälle. Poistoissa voisi olla jyrkempi linjaus. (H5)

Muutamaan otteeseen tulee esille tasauksien suhteen, että yksikkö saa aineistotasauksia, joita ei tarvita tai ne poistetaan suoralta kädeltä, kun ne saapuvat. Se voi olla pieni haitta tai sitten jos sitä tapahtuu usein, niin se voi aiheuttaa selvästi työskarkaa enemmän. Vaikuttaa myös siltä jossain määrin, että asian suhteen selvä linjaus uupuu.

Joskus tulee kirjoja, joita ei tarvita eli tasataan tänne. Mutta se on pientä haittaa, kun miettii, mitä hyötyä sitten kellutuksesta taas on. (H6)

Tasauksista on ollut asiaa, että olisi selvä tietty linjaus. Saadaan laatikossa aivan liian usein kasakirjoja tasauslapun kanssa ja sitten katsomme heti, että miksi. Ja sitten me poistamme ne kirjat. Ja siitä tulee vähän sellainen olo, että muut työntävät hommiaan meille. (H5)

Vastaajilta kysyttiin olisiko markkinoinnin kannalta enemmän tarvetta mainostaa asiakkaille varausmahdollisuutta. Vastauksissa tuli esille varauksien tärkeys, että tuodaan asia paremmin

esille asiakkaille. Sitä pitäisi korostaa enemmän keskusteluin asiakaspalvelutilanteessa. Mainoslehtisiä tai -lappusia eivät asiakkaat välttämättä huomaa niin helpolla, niin keskustelulla ja kannustamisella voidaan saada enemmän huomiota aikaan asian suhteen.

Varauksien tärkeys tuodaan esille asiakkaalle. Varaamiseen kannustaminen on tärkeää. Asiaan liittyvät laput eivät ole välttämättä auta. Keskustelua voisi olla varmaan enemmän varauksien suhteen. Myyvämpi linjaus, jota ei tarvitse nähdä pahana asiana. (H6)

Pääkirjastolla varauksien teko painottuu enemmän aikuisiin asiakkaisiin ja siellä asiakkaat tekevät varauksia aktiivisemmin kuin lähikirjastoissa.

Aikuisten uutuuksia varataan paljon. Lasten kirjoja ei varata niin paljon, ne keskittyvät enemmän lähiksiin. Sitten taas varauksia tehdään aktiivisemmin pääkirjastossa. (H2)

Lähikirjastoissa on sitten taas laajempi skaala minkä tyyppiset asiakkaat varaavat ainestoa.

Meillä nuoremmat enimmäkseen tekevät varauksia, mutta muuten kaiken ikäiset. (H6)

Millaista ainestoa ihmiset yleensä varaavat, niin paljon samankaltaisuutta löytyy yleisesti pääkirjastolta ja lähikirjastoista.

Suosituimmat kaunokirjat ovat varatuimmat, julkkisten elämäkerrat. True crime on tehnyt nousua. Käsityökirjat ovat kysyttyä tavaraa. Dekkarit, kun on tietyt tekijät ja tietty varausmäärä ilmenee silloin aina. (H1)

Dekkareita, kertomakirjallisuutta ja suosittuja uutuuskirjoja. Elämäkertoja varataan yleensä tietokirjoista. (H5)

Jossain lähikirjastossa korostuu myös varatuimmissa aineistoissa dekkarit, mutta niin myös opiskelijoiden oppikirjat. Ja ennen käytäntö oli eri, kun vanhempi lainasi lapselleen kirjoja. Silloin katsottiin ja kysyttiin kirjastonhoitajalta, mutta nyt aineisto katsotaan ja varataan netistä ja lainataan.

Dekkareita se on selvä ja opiskelijat oppikirjoja. Selkeästi erottuu, että vanhemmat varaavat lapsille kuvakirjoja, kun ennen tultiin kirjastoon ja katsottiin ja kysyttiin kirjastonhoitajalla. (H6)

Jossain lähikirjastossa sitten taas tasaisempaa, mitä aineistoa varataan ja paikalliset tekijät näkyvät myös varaustilastoissa.

Paikalliset kuulumukset iskevät. Tasaisesti menee yleensä. (H3)

6.6 Kellutuksen kehittäminen

Kahdensuuntaista kommunikointia ja henkilöstön informointia voidaan pitää onnistuneen kellutuksen kannalta tärkeimpinä asioina. Kommunikointi voi tuoda esiin esimerkiksi käytännön ongelmia, joista kenttätöitä tekevien olisi hyvä tietää (Väärikoski-Kaukanen 2017, 19–20). Ja jos katsotaan kehittämisen kannalta Porin kaupungin kirjaston kellutusta, niin vastanneiden kesken nousee monesti pintaan tarve keskustelun lisäämiseen asiaan liittyen. Etupäässä esiin tulevat asiat ovat aineiston poistaminen ja tasaaminen.

Keskustelua voisi lisätä. Poistot ja tasaukset etupäässä. Keskustelua pitää käydä enemmän, että aktiivisuutta tulee asioihin enemmän. (H5)

Yleensä keskustelualustana toimii Microsoft Teams missä keskustelua käydään. Se nähdään toimivana alustana missä tieto liikkuu, mutta vielä enemmän siellä kellutuksen suhteen toivottaisiin rohkeutta keskusteluihin. Ja silloin keskustelun lisääminen voi lisätä enemmän aktiivisuutta ja pelisilmää kokoelmatyöhön.

Teamsissa asia on mennyt eteenpäin, että tieto liikkuu paremmin. Mutta rohkeutta ja keskustelua poistojen ja tasauksien suhteen toivottaisiin silti enemmän sekä pelisilmää ja aktiivisuutta myös enemmän kokoelmatyöhön. (H5)

Tekoälystä ja robotiikasta oli keskustelua vastaajien kanssa. Ilmeni, että tekoälystä voisi olla hyötyä kokoelmatyössä, jotta käsillä tekeminen jäisi vähemmälle ja olisi aikaa paremmin muihin töihin. Se voisi tehdä tiettyjä listauksia esimerkiksi aineistosta, joka ei ole liikkunut. Aineiston tasaamisessa se voisi auttaa, että tietyt algoritmit tasaisivat automaattisesti aineistoa. Logistiikkaa voitaisiin suoraviivaistaa sen avulla. Ja sen avulla voisi pyrkiä kontrolloimaan paremmin hyllyvarauksia, että aineisto lähtee silloin järkevimmästä paikasta noutopisteeseen. Sitten paikoitellen ilmeni myös epäilykset kustannuksien lisääntymisestä tekoälyn tai robotiikan myötä.

Tasaaminen vie jonkun verran kuitenkin aikaa. Voisi olla jotkut algoritmit käytössä, jotka tasaisivat automaattisesti. Mutta tuleeko tässä kustannuskysymys sitten vastaan. (H1)

Tekoäly voisi olla hyvä asia, kun nyt tehdään paljon käsityötä. Logistiikassa olisi kehittämistä, sitä pitäisi automatisoida ja suoraviivaistaa enemmän eli minne kirjat liikkuvat. Hyllyvarauksiin parempi kontrolli tekoälyn avulla. (H2)

Voisi olla listauksia, että olisi tekoälyohjelma, joka antaisi ehdotuksia mikä aineisto ei ole liikkunut. (H3)

Porin kaupungin kirjastolla on ollut myös tekoälyllä toimiva suosittelijasovellus käytössä, mutta sen käyttö on ilmeisesti hiipunut asiakkaiden keskuudessa. Muutenkaan siitä ei ollut keskustelua enempää muuta kuin yhden vastaajan kanssa.

Meillä oli tekoälyllä toimiva suosittelija ja se jäi unohduksiin. (H6)

Kehittämisessä tuli esille myös, että kellutuspiiriä voisi laajentaa, jonkun uuden kunnan kanssa. Mahdollisesti sellaisen kunnan, joka kuuluu jo Satakirjastot-kirjastokimppaan, mutta ei kuulu Porin kaupungin kirjaston kellutuksen piiriin. Jonkinlaisella testiversiona voisi lähteä liikkeelle uuden kunnan kanssa.

Se voisi olla seuraava aste, että maakunnan kellutusta voisi kehittää. Voisi olla testiversio kahden kunnan kanssa ensin. (H2)

Kehittämiseen liittyen nousi esiin myös aineiston myyvämpi ja näkyvämpi esilletuonti. Päälimmäisinä asioina mm. hyllytilojen käyttö ja hyllynostot. Markkinoinnin kannalta se voi olla selvästi parempi vaihtoehto, ettei tungeta kirjoja liian tiukkaan hyllyihin, vaan jätetään väljyyttä. Se tuo tilaa hyllynostoilta, mutta voi myös paremmin herättää asiakkaan huomion väljyyden puolesta.

Hyllytilojen arviointia voisi olla enemmän, enemmän tyhjää tilaa. Markkinointiin voisi kiinnittää enemmän huomiota esimerkiksi hyllynostoihin. Myyvämpi esilletuonti. Väljyys voi auttaa, ettei tungeta hyllyihin liikaa aineistoja. (H5)

7 YHTEENVETO

Opinnäytetyössä tutkitaan Porin kaupunginkirjaston kellutusjärjestelmän merkitystä henkilökunnan näkökulmasta. Lisäksi tarkoitus oli tuoda esiin myös mahdollisia kehitysmahdollisuuksia kellutuksen suhteen. Opinnäytetyön tuloksien pohjalta saatiin materiaalia molempiin kysymyksiin, joista voi olla tyytyväinen. Teemahaastattelut onnistuivat hyvin ja vastaajat antoivat laajan ja erilaisen kirjon vastauksia.

Tulosten perusteella ilmaantui monesti tarve keskustelun lisäämiseen kellutukseen liittyen. Etupäässä nähtiin, että henkilökunta voisi kommunikoida enemmän aineiston poistamisesta ja tasaamisesta. Tällä tavoin se voisi lisätä enemmän aktiivisuutta ja yhtenäistä linjausta asioiden suhteen. Varmaankin vältyttäisiin paremmin kellutuksen käytännön ongelmilta, kun kahdensuuntaista kommunikointia ja informointia parannettaisiin tai lisättäisiin. Ja kellutuksen kehittämisen kannalta tämä voi olla yksi tärkeä asia, joka kannattaisi huomioida.

Joidenkin vastaajien keskuudessa kellutus oli herättänyt alkuun epäilyksiä ja ennakkoluuloja, mutta ajan kuluessa se nähtiin selvästi hyvänä asiana. Sellaisena asiana, joka tuo enemmän hyötyä kuin haittaa. Hyötynä nousee esiin, että kokoelmat ovat nykyään enemmän asiakkaiden näköisiä. Samoin kokoelmat uusiutuvat ja tuulettuvat paremmin. Keskitetyillä valinnoilla työn määrä vähenee ja säästetään nidemäärissä. Haitoista nousi esiin, että kellutuksen myötä kokoelmatyötä tehdessä työn määrä on kasvanut. Mutta kehittämisenäkökulmasta nähtiin sitten taas, että tätä työmäärän kasvua voisi kompensoida esimerkiksi tekoälyllä. Sitä voisi hyödyntää mm. kokoelmatyössä, logistiikassa ja hyllyvarauksissa.

Tekoäly ja robotiikka olivat muutenkin sellaisia asioita, jotka herättivät vastaajissa kiinnostusta. Ne nähtiin hyvinä asioina, kun sen myötä voisi käsillä tekeminen vähentyä ja täten työn painopistettä voisi kohdistaa muihin työtehtäviin. Joidenkin vastaajien keskuudessa heräsi myös epäily, että nämä asiat voisivat lisätä kustannuksia ennestään ja siksi ne eivät olisi vielä relevantteja vaihtoehtoja. Kehittämisen kannalta tekoäly ja robotiikka varmaan tarvitsevat vielä syvällisempää tutkimista ja punnitsimista. Silloin saataisiin varmaan paremmin selville, miten niitä voisi tulevaisuudessa hyödyntää Porin kaupunginkirjastossa.

Kellutuksessa korostuu asiakkaalle informointi varausmahdollisuudesta, eikä niinkään informointi kellutuksesta. Tuloksissa tulikin esille, että lähikirjastoissa varausmahdollisuutta voisi mainostaa enemmän asiakkaille. Pelkkä keskustelun lisääminen siitä tai varaamiseen

kannustaminen asiakkaan kanssa voisi markkinoinnin kannalta tehdä paremman vaikutuksen. Otettaisiin myyvämpi linjaus siihen eikä pidettäisiin sitä välttämättä pahana asiana. Nähtiin myös, että hyllynostoissa tai hyllytilojen käytössä tämä linjaus voisi toimia paremmin. Visuaalinen ilme voisi olla myyvämpi, kun hyllytiloissa olisi sopivasti väljyyttä ja tilaa hyllynostoille. Kehitysmielessä tällainen myyvämpi linjaus voisi tukea täten myös kellutusta.

Alun perin kehitysmahdollisuuksia oli tarkoitus tuoda esiin myös toisten organisaatioiden kellutusjärjestelmistä, mutta loppujen lopuksi kehitysmahdollisuudet perustuvat enemmän teemahaastatteluista saatuihin tuloksiin. Ehkä tämän asian suhteen olisi voinut tehdä hieman syväluotaamaan tutkimusta. Esimerkiksi kehitysmielessä olisi voinut tuoda paremmin esiin, miten joku muu organisaatio näkee tekoälyn tuomat hyödyt tai haitat kellovassa kokoelmassa. Työllä olikin aluksi korkeampi päämäärä, mutta ammattikorkeakoulututkinnon loppuun saattamiseksi päämäärää jouduttiin madaltamaan ajan puutteen vuoksi. Samoin myös opinnäytetyön lähdepohjaa olisi voinut laajentaa enemmän ulkomaisiin lähteisiin, joka olisi voinut avata myös enemmän näkökulmaa kellutuksen liittyen.

Opinnäytetyö oli prosessina uutta tekijälle, niin sen myötä siitä oppi monia uusia asioita. Ensiksi tämän laajuinen työ asettaa omat haasteensa ja huomaa, että toisen opiskelijan tai opettajan tuki ja rakentava kritiikki on aina paikallaan työn edetessä. Ja tällainen sosiaalinen tuki auttaa selvästi tämän laajuisissa töissä.

LÄHTEET

- Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. [Verkkokirja]. Tampere: Vastapaino. [Viitattu 12.5.2021]. Saatavana: Ellibs-e-kirjakokoelmasta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Alueen kirjastot. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Turku: Alueellinen kehittämistehtävä. [Viitattu: 2.9.2022]. Saatavana: <https://ls-kirjastot.fi/alueen-kirjastot/>
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Kangas, P. 29.06.2020. Mikä on tekoälyn seuraava siirto? [Verkkolehtiartikkeli]. Helsinki: Kirjastolehti. Saatavana: <http://kirjastolehti.fi/artikkelit/mika-on-tekoalyn-seuraava-siirto/>
- Kirjasto aloittaa kirjojen kellutuksen. 1.4.2019. [Verkkosivu]. Porin kaupunki. Saatavana: https://www.pori.fi/uutinen/2019-04-01_kirjasto-aloittaa-kirjojen-kellutuksen
- Pathak, V., Jena, B., & Kalra, S. 2013. Qualitative research. [Verkkolehtiartikkeli]. Perspectives in clinical research, 4(3). [Viitattu 6.5.2021] Saatavana: <https://media.proquest.com/media/pq/classic/doc/4276692771/fmt/pi/rep/NONE?s=UredEbbYJpgP0tcRLNbNmADHOxk%3D>
- Perälä, R. 2007. Meren kaupunki Pori on palanut yhdeksän kertaa. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Yleisradio. [Viitattu 6.5.2021]. Saatavana: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2007/06/08/meren-kaupunki-pori>
- Rokka, J. 2019. Tekoälyn hyödyntäminen kirjastossa. Turun ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. [Viitattu 2.10.2022]. Saatavana: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/266829/rokka_jesse.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Rutberg, S. & Bouikidis, C. D. 2018. Focusing on the fundamentals: A simplistic differentiation between qualitative and quantitative research. [Verkkolehtiartikkeli]. Nephrology Nursing Journal, 45(2), 209–213. [Viitattu 22.4.2021]. Saatavana: <http://www.homeworkgain.com/wp-content/uploads/edd/2019/09/20181009143525article2.pdf>

Ruuth, J. W. 1889. Porin kaupungin historia 3. osa. DIGI - Yleisten kirjastojen digitoimaa aineistoa. [Viitattu 10.5.2021]. Saatavana:

<https://digi.kirjastot.fi/files/original/48d48a452575a5d1cdef1a968ef9cb46.pdf>

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [Viitattu 6.5.2021].

Saatavana: https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L1_2.html

Suomen yleisten kirjastojen tilastot. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Kirjasto.fi [Viitattu 19.4.2021].

Saatavana:

<https://tilastot.kirjastot.fi/?orgs=261&years=2020&stats=1%2C33%2C51%2C100%2C101%2C104%2C107%2C108%2C109%2C110%2C111%2C112%2C115%2C183&orgs=261&years=2020&stats=1%2C33%2C100%2C104%2C110%2C115%2C183#results>

Suomen yleisten kirjastojen tilastot. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Kirjasto.fi [Viitattu 7.4.2021].

Saatavana:

<https://visualisointi.kirjastot.fi/tilastot/#!/fi/kartta/Asukasluku/perus/%5B%22Koko%20maa%22%2C%22Pori%2BNakkila%22%5D/21/kunta/Satakunta/1999/off/Valitse%20kunta/%5B%5D/%5B%5D/1999/off/%5B%5D>

Suomen yleisten kirjastojen tilastot. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Kirjasto.fi [Viitattu 18.5.2021].

Saatavana:

<https://tilastot.kirjastot.fi/?orgs=261&years=2017%2C2018%2C2019%2C2020&stats=1%2C33%2C51%2C100%2C101%2C104%2C107%2C108%2C109%2C110%2C111%2C112%2C115%2C183#results>

Teemahaastattelu. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. KvaliMOTV. [Viitattu 15.3.2021]. Saatavana:

https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html

Tekoäly on jo täällä. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Kirjastojen tietojohdamisen verkosto. [Viitattu 7.4.2021]. Saatavana:

<https://kirjastojentietojohdaminen.blog/tietojohdamisen-kasikirja/tietojarjestelmien-tuottaman-datan-hyodyntaminen/tekoaly-on-jo-taalla/>

Tervetuloa kirjastoon. [Verkkosivu]. Porin kaupunki. [Viitattu 6.4.2021]. Saatavana:

<https://www.pori.fi/kirjasto/asiakkaana-kirjastossa/tervetuloa-kirjastoon>

Tilastokeskus. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Tunnuslukuja väestöstä muuttujina Alue, Tiedot ja Vuosi. [Viitattu 6.5.2021]. Saatavana:

https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vrm_vaerak/statfin_vaerak_pxt_11ra.px/table/tableViewLayout1/?rxid=82ce39f0-3202-4b33-bfcd-3ece427997ad

Työntekijöiden tietopaketti. Ei päiväystä. Pori: Porin kaupunginkirjasto.

Viista, E. 2019 Kellutuksen muovaama kokoelma. Tampereen yliopisto. Pro gradu -tutkielma.

Saatavana: <https://core.ac.uk/download/pdf/250159006.pdf>

Vilka, H. 2021. Näin onnistut opinnäytetyössä: Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Visualisointi. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Suomen yleisten kirjastojen tilastot. [Viitattu 10.5.2021]. Saatavana:

<https://visualisointi.kirjastot.fi/tilastot/#!/fi/kartta/Asukasluku/perus/%5B%22Koko%20maa%22%5D/22/kunta/Satakunta/1999/off/Valitse%20kunta/%5B%5D/%5B%5D/1999/off/%5B%5D>

Väärikoski-Kaukanen, S. 2017. Asiakkaiden näköinen kokoelma – kelluvan kokoelman käyttöönotto. Tampereen yliopisto: Viestintätieteiden tiedekunta, Informaatiotutkimus ja interaktiivinen media. Tampereen yliopisto. Pro gradu –tutkielma. Saatavana:

<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/101922/GRADU-1504180533.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Vääriskoski-Kaukanen, S. & Late, E. 2017. Kokemuksia kelluvan kokoelman käyttöönotosta yleisissä kirjastoissa. [Verkkolehtiartikkeli]. Informaatiotutkimus, 36(3–4). [Viitattu 13.4.2021].

Saatavana: <https://journal.fi/inf/article/view/68912/30581>

Weber, K. 2014. The Benefits and Drawbacks of Working with Floating Collections: The Perceptions of Public Librarians. University of North Carolina at Chapel Hill. Pro gradu -työ.

Saatavana: <https://doi.org/10.17615/yjdh-8626>

LIITTEET

Liite 1: Teemahaastattelukysymykset

Liite 1: Teemahaastattelukysymykset

1. Taustakysymykset
  - 1.1 Ikä?
  - 1.2 Sukupuoli?
  - 1.3 Koulutus?
  - 1.4 Työnimike ja osasto?
  - 1.5 Kuinka kauan olet työskennellyt alalla ja nykyisissä työtehtävissä?
2. Mitä mieltä olet Porin kaupunginkirjaston kellutuksesta?
3. Miten koet kellutuksen edut ja haitat?
4. Millaisia kehitysmahdollisuuksia kellutuksen suhteen näet?
5. Miten olet kokenut oman kirjastosi kokoelman muutokset kellutuksen aikana?
6. Miten koet, kun aineiston valinnat ovat keskitetyt?
7. Miten asiakkaat ovat suhtautuneet kellutukseen ja/tai onko heillä tietoa siitä?
8. Luuleeko asiakkaat, että kellutus maksaa heille?
9. Tuleeko asiakaspalautetta koskien kellutusta ja minkälaista?
10. Miten näet varauksien tärkeyden kellutuksen suhteen?
11. Miten koet informoinnin tai ohjeistuksen onnistuneen kellutukseen liittyen henkilökunnan keskuudessa?
12. Koetko, että keskustelua tai informointia voisi lisätä asiaan liittyen?

13. Kuinka paljon asiakkaat yleensä varaavat aineistoa ja minkä tyyppiset asiakkaat tekevät niitä?
14. Ja minkä tyyppistä aineistoa asiakkaat yleensä varaavat?
15. Olisiko markkinoinnin kannalta enemmän tarvetta mainostaa aineiston varausmahdollisuutta?